

ВІДГУК

офіційного опонента - кандидата юридичних наук, доцента Єсімова Сергія Сергійовича на дисертацію Пипяка Миколи Івановича на тему «Адміністративний суд в системі державних органів України», поданого до спеціалізованої вченої ради К 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

Державні органи, органи місцевого самоврядування, посадові особи, державні та муніципальні службовці повинні нести в сучасній правовій державі відповідальність за прийняті ними рішення і здійснювані дії (бездіяльність), за видання незаконних правових актів управління. Найважливішим правовим інститутом, що захищає порушені органами виконавчої влади права і свободи людини і громадянина, є адміністративне судочинство.

Адміністративне судочинство нерозривно пов'язане з вмістом і принципами сучасної правової держави. Система правової держави і її функціонування забезпечується належним чином організованої судовою владою з власними матеріальними та процесуальними правовими атрибутами. Найважливішою ознакою правової держави має бути наявність спеціалізованого правосуддя (конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного судочинства), за допомогою якого здійснюється в країні судова влада.

Дисертація присвячена вивченню основних ознак і принципів правової держави, з одного боку, і аналізу інституту адміністративного судочинства - з іншого.

Адміністративне судочинство в правовій державі здійснюється в

залежності від створеної в країні судової системи загальними судами або спеціалізованими адміністративними судами.

У даний час в умовах асоціації України і Європейського Союзу, виникають принципово нові відносини в політичній і економічній сферах, нові принципи співвідношення публічних і приватних інтересів, зміни ідеології та практики правового регулювання у сфері адміністративного судочинства, зростає роль адміністративних судів як правового інституту в вирішенні конфліктів, що виникли в складний період переходу до правової держави, становлення громадянського суспільства.

У цих умовах особливої актуальності набуває наукове осмислення ролі і значення адміністративних судів.

Правову держава неможливо уявити собі без такого інституту, як адміністративна юстиція. Актуальність теми пов'язана з безсумнівною важливістю ефективності судового захисту прав громадян в їх взаємовідносинах з публічною владою для побудови правової держави і розвиненого громадянського суспільства. Наукове дослідження перспектив реформування адміністративної юстиції є актуальним і науково значущим на сучасному етапі розвитку національного правознавства в умовах адаптації національної правової системи до вимог Європейського Союзу.

Діяльність адміністративних судів була та залишається предметом багатьох наукових досліджень, в тому числі монографічного та спеціалізованого наукового характеру. Актуальність цієї проблематики цілком закономірна, оскільки завдання побудови громадянського суспільства вимагають встановлення правових гарантій громадського контролю за державною та місцевою владою, у межах якого кожен громадянин може використовувати широку палітру впливу на владу, включно з використанням потужних судових важелів, тому тема дисертації є актуальною та своєчасною.

Дисертаційне дослідження Пипяка М. І. виконано в контексті наукових досліджень забезпечення реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-

2020» (пункт 86 Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 213-р, у редакції розпорядження № 477-р від 06.07.2016), затвердженої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», пункту 3.4.2.15 «Реалізація і вдосконалення Конституції та законодавства України» Основних наукових напрямів і найважливіших проблем фундаментальних досліджень у галузі природничих технічних і гуманітарних наук Національних академій наук України на 2014-2018 роки, затверджених постановою Президії НАН України від 20.12.2013 № 179, та в межах науково-дослідної роботи Навчально-наукового Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Правові, психологічні та інформаційні проблеми розвитку державності в Україні» (державний реєстраційний № 0112U001217) та наукового напрямку кафедри адміністративного та інформаційного права: «Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина в умовах розбудови правової держави» (державний реєстраційний № 046U004099).

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень,
висновків і рекомендацій**

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дозволяє стверджувати, що запропоновані автором наукові положення, сформувані висновки та рекомендації характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується ретельним вивченням і глибоким аналізом національних і зарубіжних наукових джерел, національної та міжнародної нормативних баз за проблемами адміністративних судів у контексті вимог статі 14 «Верховенство права та повага до прав людини і основоположних свобод» розділу III «Юстиція, свобода та безпека» Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу, використанням і логічним узгодженням сучасних положень теорії права, адекватним застосуванням загальнонаукових і

спеціальних методів дослідження, обробленням тематичного статистичного матеріалу, перевіркою розробок на основі апробації міжнародних та на всеукраїнських науково-практичних конференціях, шляхом впровадження у діяльність органів державної влади.

У дисертації автором здійснено ґрунтовний аналіз наукової літератури (с. 14-16), досліджено генезу становлення та розвитку адміністративних судів в Україні (с.32-33 дисертації, с. 8 автореферату); охарактеризовано зарубіжний досвід діяльності адміністративних судів (с. 39-44 дисертації, с. 8-9 автореферату); визначено поняття та сутність юрисдикційної діяльності адміністративних судів (с. 54-58 дисертації, с. 9 автореферату); проаналізовано предмет юрисдикційної діяльності адміністративних судів (с.78-80 дисертації, с. 9 автореферату); розкрито принципи здійснення судочинства адміністративними судами (с. 86-90 дисертації, с. 10 автореферату); здійснено аналіз законодавчого регулювання юрисдикційної діяльності адміністративних судів України (с. 98-105 дисертації, с. 9-10 автореферату); визначено теоретичні та правові напрями удосконалення діяльності адміністративних судів в системі державних органів України (с. 125-140 дисертації, с. 10-11 автореферату).

Робота побудована таким чином, що окремі підрозділи пов'язані між собою, що забезпечує комплексний підхід. Системність підходу до вирішення поставлених завдань, обумовлена логічною будовою й аналізом причинно-наслідкових зв'язків, диференціацією і інтеграцією знань про соціум, управління та право (сприяє систематизації правових знань, появи нових підходів і скасування старих), парадигмальною та проблемною організацією адміністративно-правових досліджень (через застосування методів правової статистики, зміни наукових парадигм, постановку та рішення нових проблем).

Рекомендації, сформульовані здобувачем ілюструються фактичним матеріалом, є достовірними, що підтверджується відповідними довідками про використання результатів дослідження. Висновки являють собою

логічно обґрунтований підсумок виконаної роботи та в повній мірі відображають основні положення дослідження та можливі результати впровадження.

Доцільно відзначити, що в ході дослідження здобувач не тільки аналізує чинне законодавство, але й звертається до офіційних статистичних даних, проводить анкетування, наводить практичні приклади, що дозволяє підкреслити існуючі проблеми в діяльності адміністративних судів в Україні.

Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

У дисертаційній роботі здобувачем запропоновано вирішення актуального наукового завдання з розроблення теоретичних положень та обґрунтування методико-прикладних рекомендацій щодо удосконалення діяльності адміністративних судів, у контексті сучасних підходів в науці адміністративного права України. Зокрема, теоретичну цінність результатів дослідження формують розроблені теоретичні засади удосконалення адміністративних судів через специфічні методи правового регулювання. Заслуговують на увагу, запропоновані автором, шляхи удосконалення та деталізації законодавства у сфері, що досліджується, які базуються на європейському досвіді правового регулювання.

Теоретичне значення дисертаційного дослідження полягає в тому, що результати можуть бути використані в процесі розробки концепції подальшого удосконалення діяльності адміністративних судів у сучасних реаліях; формуванні методологічних і концептуальних основ подальшого дослідження діяльності адміністративних судів, обґрунтуванні ряду напрямків вдосконалення діяльності адміністративного законодавства.

Основні теоретичні висновки, до яких прийшов автор, і тези концептуального характеру являють собою внесок в науку адміністративного права, органічно розвивають і доповнюють наявний понятійний апарат в контексті специфіки діяльності адміністративних судів.

Ключові теоретико-методологічні та методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес – акт впровадження Вінницького національного аграрного університету від 14.06.2016 р. № 12-48-1254) і концепцію реформування ланки адміністративних судів України та приведенні їх діяльності у відповідність до аналогів розвинутих демократичних країн світу (Довідка Вінницького окружного адміністративного суду від 08.07.2016 р. № 023-48/1662/16).

Про прикладну значущість дисертаційної роботи свідчать сформовані автором пропозиції та рекомендації визначені у висновках.

Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому комплексно розглянуто теоретичні, правові і організаційні аспекти підвищення ефективності діяльності адміністративних судів України на сучасному етапі. Представлена система правового регулювання судового оскарження дій і рішень органів публічної влади у контексті адаптації національного законодавства до вимог Європейського Союзу. З урахуванням досвіду практичної діяльності дано аналіз нових положень законодавства та визначено напрямки удосконалення діяльності адміністративних судів подальшого розвитку системи адміністративного судочинства. Виявлено особливості розгляду судами відповідної категорії справ і запропоновано напрями вдосконалення правозастосовної практики в цій сфері.

Запропоновано: створення Державної служби з питань оцінки психологічно-моральних та професійних якостей працівників суду, прокуратури та інших правоохоронних органів. Для створення цієї служби запропоновано прийняти Закон України «Про державну службу з питань оцінки психологічно-моральних та професійних якостей працівників суду, прокуратури та інших правоохоронних органів» (с. 110-113 дисертації); загальнонаціональна концепція поетапного реформування системи адміністративних судів з метою подолання корупції в суді, оптимізація роботи, підвищення ефективності функціонування судових органів,

гармонізацію національного законодавства, яким регулюється діяльність адміністративних судів з законодавством Європейського Союзу (с.157-160 дисертації).

Повнота викладу положень, висновків та рекомендацій дисертації в опублікованих автором наукових працях

За темою дисертаційної роботи опубліковано п'ять наукових праць, з них чотири наукові статті, що опубліковані у фахових виданнях України з юридичних наук, одна – у іноземному науковому виданні, шість тез доповідей на науково-практичних конференціях. Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дослідженні елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та методико-прикладні положення. Обсяг, кількість і якість друкованих праць відповідають вимогам до публікацій основного змісту дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук і надають авторові право публічного захисту дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Відзначаючи високий рівень обґрунтованості теоретичних і практичних положень дослідження, його цілісність та логіку викладу матеріалів, доцільно відзначити, що у дисертації присутні положення, які є основою для наукової дискусії, зокрема:

1. У підрозділі 2.1 Поняття та сутність юрисдикційної діяльності адміністративних судів «Адміністративна відповідальність як різновид юридичної відповідальності» на с. 65 вказано: «Аналізуючи адміністративну юстицію необхідно звертати увагу на моделі її організації, що обумовлені історико-правовими причинами. Багато елементів, існуючих у відповідності до принципів судочинства, є спільними для різних організаційних моделей адміністративної юстиції, зокрема: змагальність сторін, неупередженість суду, гласність, рівність сторін перед судом і законом, тощо».

Водночас, у подальшому тексті не розкриваються організаційні моделі адміністративної юстиції.

На нашу думку такий підхід потребує уточнення щодо національної моделі так, як у дослідженні у загальних аспектах розглядалися організаційні моделі адміністративної юстиції у підрозділі 1.3. «Зарубіжний досвід діяльності адміністративних судів», що доцільно здійснити під час захисту.

2. У підрозділі 2.2. «Предмет юрисдикційної діяльності адміністративних судів» на с. 79 автор акцентує увагу на проблемі сукупності термінів і словосполучень, що містяться в КАС України, які «не мають чіткого визначення та розуміння не тільки у вітчизняному законодавстві, але і в сучасних наукових колах», де також існує неузгодженість позицій щодо тлумачення окремих положень КАС України, зокрема, щодо тлумачення таких термінів як «справа адміністративної юрисдикції», «публічно-правовий спір», «публічно-правові відносини», «владні управлінські функції», «адміністративні договори».

Теоретична розробка даного питання обумовлює доцільно розкриття погляду автора на дане питання так, як у подальшому викладі матеріалу авторське визначення не дається.

3. У підрозділі 2.3. «Принципи здійснення судочинства адміністративними судами» на с. 88-89 зазначено: «Умовою реалізації принципу змагальності виступає процесуальна рівність сторін, оскільки змагатися у відстоюванні своїх суб'єктивних прав та інтересів сторони можуть лише в однакових правових умовах з використанням рівних процесуальних засобів. Заінтересована особа визначає, коли і як реалізувати право на захист. Саме на стадії звернення до суду починає діяти принцип змагальності сторін.

Указаний підхід автора є дискусійним. Позиція автора базується на функціональному підході до визначення принципу змагальності з положень загальної теорії права.

Сутність принципу змагальності у контексті діяльності адміністративного суду полягає в наданні суб'єктам процесуальних відносин, які володіють протилежними процесуальними інтересами, можливості

шляхом здійснення дозволених законом процесуальних дій обґрунтувати суду факт, що зайнята тією чи іншою стороною позиція по справі в силу матеріальних і процесуальних підстав є єдино вірною.

Доцільно заслухати думку автора щодо вказаного питання.

4. У підрозділі 2.4. «Законодавче регулювання юрисдикційної діяльності адміністративних судів України» на с. 98 автор вказує: «Ратифікація Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод, визнання юрисдикції Європейського Суду з прав людини, прийняття КАСУ, поставило перед наукою та законодавцем цілий ряд завдань, новизна та масштабність яких вимагає критичного переосмислення діючого законодавства, що регулює порядок вирішення адміністративними судами публічно-правових спорів.

На нашу думку, у контексті юрисдикційної діяльності адміністративних судів, доцільно було би розкрити механізм реалізації рішень Європейського суду з прав людини відповідно до Закону України від 23.02.2006 № 3477-IV «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (Відомості Верховної Ради. 2006. № 30. Ст.260).

Зазначені дискусійні аспекти носять рекомендаційний, уточнюючий характер і не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційного дослідження Пипяка М. І., яке відрізняється науковою новизною, продуманістю, структурованістю.

Відповідність роботи вимогам Міністерства освіти і науки України

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у повній відповідності з нормами та правилами Міністерства освіти і науки України, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою автора, характеризується високим науково-теоретичним рівнем.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, додатків. Автореферат за структурою та технічним оформленням відповідає визначеним Міністерством освіти і науки України стандартам. Зміст автореферату повною мірою відповідає змісту

дисертаційної роботи.

Загальний висновок

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Пипяка Миколи Івановича на тему «Адміністративний суд в системі державних органів України» є самостійною, завершеною науково-дослідною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе завдання для науки адміністративного права щодо вдосконалення практики діяльності адміністративних судів у контексті Європейської інтеграції України.

Дисертація за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю та достовірністю, науковим і практичним значенням отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях і оформленням, відповідає вимогам пунктів 9 і 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор – Пипяк Микола Іванович за підсумками публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доцент кафедри адміністративно-правових
дисциплін Львівського державного університету
внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

С. С. Єсімов

